

“Gender กับ ความมั่นคง”¹

วรินทร์ธร พัฒนธีระนันท์²

1. บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีศึกษา กลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในมิติของการส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีศึกษา กลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับมิติความมั่นคง และเพื่อศึกษาแนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันเป็นผลมาจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้

แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แนวคิดความมั่นคง แนวคิดอัตลักษณ์ทางเพศ และแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นกรอบในการวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มักเคลื่อนไหวใน 2 รูปแบบคือ ผ่านพื้นที่สาธารณะและทางสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียม และสื่อสารประเด็นต่างๆ กับภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม โดยการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามมา ไม่ว่าจะ

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรความมั่นคงศึกษา (ระดับต้น) รุ่นที่ 3 ประจำปี 2565

²เรียบเรียงโดย น.ส. วรินทร์ธร พัฒนธีระนันท์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ศิลปศาสตรบัณฑิต (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จะเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อกลุ่ม LGBTQIA+ การเพิ่มขึ้นกระแสความเกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน การที่ฝ่ายนิติบัญญัติตีความตามหลักศาสนาเสนอให้เพิ่มบทลงโทษในประมวลกฎหมายอาญา และการที่ฝ่ายรัฐบาลพยายามปรับปรุงนโยบายและกฎหมายให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมแต่ก็พยายามรักษาสมดุลระหว่างมุมมองที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์กับมุมมองด้านความมั่นคงที่แต่ละประเทศยึดถือเป็นหลักด้วย โดยภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ยังคงมีข้อจำกัดในการให้สิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมแก่กลุ่มเพศหลากหลาย ทั้งนี้ ในทุกๆ สังคมย่อมเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นต่างๆ ได้ การเตรียมแนวทางการตอบสนองจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยในกรณีการเปลี่ยนทางสังคมจากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแนวทางในการตอบสนอง 3 รูปแบบ คือ การสนับสนุนในมิติเศรษฐกิจ การให้พื้นที่ที่มีเสรีภาพในการพูดและแสดงออก และการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

คำสำคัญ : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม, LGBTQIA+, ความมั่นคง, อัตลักษณ์ทางเพศ และ รสนิยมทางเพศ

2. บทนำ

ภายหลังจากการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right) ในปี 1948 ทั่วโลกต่างได้นำปฏิญญาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลประกอบกับ โลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้นำมาซึ่งการหลั่งไหลของแนวคิดจากมุมหนึ่งของโลกไปสู่พื้นที่ต่างๆ อย่างไม่มีพรมแดน อาทิ การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความ

เท่าเทียมของกลุ่ม LGBTQIA+ ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์จลาจลสโตนวอลล์ เมื่อวันที่ 28 มิ.ย. 1969 ณ บาร์ Stonewall สหรัฐอเมริกา อุดมการณ์ของผู้ร่วมเคลื่อนไหวในวันนั้นได้แพร่กระจายและสร้างความตระหนักในสิทธิของกลุ่ม LGBTQIA+ ให้กับพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลกตามมา เกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า "ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิของกลุ่มหลากหลายทางเพศ (Sexual Diversity) ในประเทศต่างๆ "

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นดังกล่าวฯ และได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หรือผลกระทบต่อมิติสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศในภูมิภาคตามมาแตกต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศก็ช่วยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับความมั่นคงทั้งความมั่นคงตามแบบและความมั่นคงไม่ตามแบบหรือที่นิยมเรียกกันว่า “ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)” ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันเกิดจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าวที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ หรือนำมาเป็นต้นแบบให้การเตรียมความพร้อมตอบสนองต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมจากประเด็นอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

3. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในมิติของการส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) เป็นปฏิบัติการของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายเดียวกัน ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมที่พวกเขาอาศัย

อยู่ในประเด็นต่างๆ³ เมื่อพวกเขาถูกกดขี่หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม พวกเขาจึงมีสิทธิที่จะออกมาแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ประท้วง และเรียกร้องความยุติธรรมให้กับตนเอง

3.1 มาเลเซีย

3.1.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม

ด้วยบริบทสังคมที่ไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศภายใต้การตีความตามหลักศาสนาอิสลามในมาเลเซีย กลุ่ม LGBTQIA+ และกลุ่มผู้สนับสนุน จึงเลือกที่จะเคลื่อนไหวทางโซเชียลมีเดีย (เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และทวิตเตอร์) เป็นหลัก อาทิ การสร้างแฮชแท็ก Love Wins แฮชแท็ก Gay Pride และแฮชแท็ก Seksualiti Merdeka (Sexuality Independence) นอกจากนี้ ยังได้ร่วมเดินขบวนและเรียกร้องสิทธิให้กับกลุ่มของตนเองในงานวันสตรีสากล ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลที่มองว่าเป็นการใช้พื้นที่ทางประชาธิปไตยเพื่อเรียกร้องสิ่งที่ผิดไปจากหลักศาสนาอิสลาม

3.1.2 ผลกระทบต่อมิติต่าง ๆ ของสังคม

ผลกระทบต่อสังคม การที่กลุ่ม LGBTQIA+ ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการยอมรับในความหลากหลายทางเพศ ในมุมหนึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของกระแสความเกลียดชังต่อกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน ส่งผลให้พวกเขาถูกลอบทำร้ายในสถานที่ต่างๆ แม้กระทั่งในที่อยู่อาศัย รวมถึงบนพื้นที่สื่อในรูปแบบดั้งเดิมหรือโทรทัศน์ วิทยู ก็ได้ห้ามการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่ม LGBTQIA+ เช่นกัน แต่ในอีกมุมหนึ่ง คือ ในกลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รู้สึกเกลียดชังต่อคนรักเพศเดียวกัน ช่องทางโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นพื้นที่ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างพวกเขา เนื่องจากเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านแฮชแท็ก จึงส่งผลให้การเคลื่อนไหวทางสังคมในมาเลเซียเติบโตอย่างมีนัยยะสำคัญ

3.2 อินโดนีเซีย

3.2.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นความหลากหลายทางเพศในอินโดนีเซีย มักจัดขึ้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิของกลุ่ม LGBTQIA+ และการจัดงานมักเป็นไปอย่างเงียบๆ อาทิ งาน Pride เมื่อวันที่ 5 มิ.ย. 65 ถูกจัดขึ้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่ชื่อว่า “Pelangi Nusantara” โดยมีผู้ร่วมงานส่วนใหญ่เป็นสมาชิกจากองค์กรพัฒนาเอกชนในบาห์ลี นอกจากนี้ ยังพบรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านการเข้าร่วมในงานประเด็นการเรียกร้องอื่นๆ อาทิ งานวันสตรีสากลและวันแรงงานแห่งชาติโดยใช้พื้นที่ในการเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมให้กับกลุ่มของตนเอง ร่วมไปกับการชูธงสีรุ้งที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม ตลอดจนพบการเคลื่อนไหวผ่านสื่อโซเชียลมากขึ้น อาทิ กลุ่มเกย์ เพื่อสร้างความเข้าใจในเชิงทางการแพทย์ว่า องค์กรอนามัยโลกได้ถอน “การรักเพศเดียวกัน (Homosexuality)” ออกจากความผิดปกติทางจิตใจตั้งแต่ในปี 1992 และต่อสู้กับการปะปายของสังคมที่มองว่า กลุ่มรักเพศเดียวกันเป็นต้นเหตุในการแพร่กระจายโรค

3.2.2 ผลกระทบต่อมิติต่าง ๆ ของสังคม

ผลกระทบต่อสังคม เนื่องด้วยพื้นที่ทางสังคมไม่ค่อยเปิดโอกาสในการเคลื่อนไหวของกลุ่ม LGBTQIA+ ประชาชนจำนวนมากจึงยังคงมีความคิดว่า คนรักเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ถูกห้ามโดยศาสนา ปฏิเสธการเป็นเพื่อนบ้าน และไม่ต้องการให้กลุ่มพวกเขาเข้าไปดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผลกระทบต่อการเมือง นักการเมืองและฝ่ายนิติบัญญัติบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับความหลากหลายทางเพศ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองซึ่งยึดโยงอย่างแนบแน่นกับศาสนาอิสลาม เสนอให้เพิ่มบทลงโทษในประมวลกฎหมาย

³แอนเนสต์ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล ประเทศไทย, “Social movement คืออะไร ทำไมถึงสำคัญ,” Amnesty, <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/47/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2565).

⁴รอบโลก by กรรณา บัวคำศรี. (ผู้สร้าง), (2565). ความโดดเดี่ยวอันแสนยาวนาน : ชีวิต LGBT ในมาเลเซีย [วีดิทัศน์]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=q339YSwp00s&t=593s>

อาญา (ฉบับปรับปรุง) ต่อกลุ่ม LGBTQIA+ ด้วยเหตุผล เพื่อจัดการกับภัยคุกคามต่อศีลธรรม

3.3 เวียดนาม

3.3.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม

ในทุกๆ ปีนับตั้งแต่ปี 2012 จะมีการจัดงาน Viet Pride ในฮานอยและอีก 30 เมือง และจังหวัดในเวียดนาม ที่จัดขึ้นโดยกลุ่ม LGBTQIA+ ร่วมกับครอบครัวและเพื่อน เพื่อสนับสนุนความเท่าเทียม เสรีภาพและการยอมรับความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ โซเซียลมีเดียยังถูกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารภายในกลุ่มและสื่อสารกับบุคคลภายนอก อาทิ เเพจในเฟซบุ๊ก Viet Pride, Vietnam Youth Alliance และ Vietnam Women and Queer Open ทั้งนี้ กิจกรรมที่แต่ละเพจดำเนินการมีลักษณะแตกต่างกันไป โดยในกรณีของ Vietnam Women and Queer Open จะเน้นการจัดเวทีอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน

3.3.2 ผลกระทบต่อมิติต่างๆ ของสังคม

ผลกระทบต่อสังคม แม้ในทางกฎหมายจะให้การยอมรับการแต่งงานของคนเพศเดียวกันในระดับหนึ่งและมีการเคลื่อนไหวทางสังคมในพื้นที่ต่างๆ แต่ในระดับครอบครัว สถานที่ทำงาน และโรงเรียนยังคงมีอคติและไม่ยอมรับมากเท่าที่ควร

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เกิดการท้องเที่ยวที่เป็นมิตรกับกลุ่ม LGBTQIA+ และสถานที่ท้องเที่ยวที่เป็นมิตรกับกลุ่ม LGBTQIA+ อาทิ คาเฟ่ Pride (Pride Cafe) ณ เมืองโฮจิมินห์ โดยมีเจ้าของเป็นควีเยอร์ (Queer) ซึ่งเปิดรับทั้งลูกค้าที่กลุ่มคนที่ชอบเพศตรงข้าม (Straight) และควีเยอร์ และร้าน Gender Funk ที่นำเสนอการแสดงดนตรีและมีจุดเด่นอยู่ที่การแสดงแดร็ก (Drag Show)

ผลกระทบต่อการเมือง รัฐบาลเวียดนามมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการทำร้ายทางร่างกายและจิตใจต่อกลุ่ม LGBTQIA+ และตระหนักว่า ความเท่าเทียมจะเป็นผลดีต่อสังคมเวียดนาม

3.4 สิงคโปร์

3.4.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม

จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวทางสังคมในที่สาธารณะในประเด็นความหลากหลายทางเพศ เริ่มขึ้นเมื่อ ส.ค. ปี 2005 ภายใต้ชื่องาน “IndigNation” ที่มีการฉายภาพยนตร์และการจัดเสวนาเพื่อสนับสนุนการรวมตัวและการชุมนุมของกลุ่ม LGBTQIA+ สำหรับในปัจจุบัน เกิดงานที่ใช้ชื่อว่า “Pink Dot” ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี 2009 เพื่อสนับสนุนความครอบคลุม ความหลากหลายและเสรีภาพในความรัก โดยกิจกรรมในงานมีทั้งการแสดงคอนเสิร์ต และการออกบูธขององค์กรที่สนับสนุนความหลากหลายทางเพศ

3.4.2 ผลกระทบต่อมิติต่างๆ ของสังคม

ผลกระทบต่อสังคม แม้ว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านการรวมตัวในงาน Pink Dot จะมาตั้งแต่ปี 2009 แต่ยังคงมีการห้ามนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มรักเพศเดียวกันทางสื่อ ดังจะเห็นได้จาก องค์กรพัฒนาสื่อของสิงคโปร์ (MDA) ห้ามการส่งเสริมและการทำให้เกิดความตึงเครียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มคนรักเพศเดียวกันทางโทรทัศน์และวิทยุ

ผลกระทบต่อการเมือง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มพรรคการเมือง ฝ่ายบริหารประเทศและฝ่ายค้านเข้าร่วมงาน Pink Dot ในแต่ละปี อาทิ ในวันที่ 29 มิ.ย. 2019 นาย ลี เซียน ยาง (Lee Hsien Yang) ซึ่งเป็นน้องชายของนายลี เซียน ลุง ได้เข้าร่วมงาน Pink Dot ครั้งที่ 11 ร่วมกับบุตรคนที่ 2 ของเขาที่ชื่อ นายลีหวนอู่ (Li Huanwu) และคู่สมรสของนายลีหวนอู่ซึ่งเป็นเพศชาย รวมถึง ในปี 2022 ตรงกับงาน Pink Dot ครั้งที่ 14 ได้มีสมาชิกรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งเข้าร่วมงานเป็นครั้งแรก และสมาชิกจากพรรคฝ่ายค้านก็ได้เข้าร่วมงานเช่นกัน นอกจากนี้ สืบเนื่องจากการเคลื่อนไหวผ่านงาน Pink Dot ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นผลให้ประเด็น

ความหลากหลายทางเพศถูกหยิบยกขึ้นไปพิจารณาใน รัฐสภาเมื่อวันที่ 4 เม.ย. 2022 โดยนายคี่ แชนมูแกม (K Shanmugam) รัฐมนตรีกระทรวงกฎหมายและ กระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวว่า จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน หรือพัฒนานโยบายเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับกฎหมาย ที่ต้องเปลี่ยนแปลงด้วย โดยจะดำเนินการในลักษณะ ที่รักษาสมาดุลระหว่างมุมมองที่แตกต่างกันของสังคม และหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงแบบทันทีทันใดหรือ ส่งผลต่อความไม่มั่นคงของบรรทัดฐานทางสังคมและความคาดหวังของสังคม

3.5 กัมพูชา

3.5.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม

มีการจัดงานหรือกิจกรรมเพื่อ สนับสนุนความเท่าเทียม ความมีศักดิ์ศรี การมีตัวตน และส่งเสริมสิทธิของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเมืองหลวง และบางเมืองท่องเที่ยวของกัมพูชาเท่านั้น คือ การจัดงาน LGBT Pride ในกรุงพนมเปญ ซึ่งจัดเป็นประจำ ทุกปีตั้งแต่ปี 2003 และการจัดงาน Siem Reap Pride ในจังหวัดเสียมเรียบ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี 2018 ตลอดจน มีการจัดตั้งกลุ่มของภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อน ความเท่าเทียมในสิทธิของกลุ่มหลากหลายทางเพศ และสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลหลากหลายทาง เพศเพื่อให้เกิดความเข้าใจหรือเคารพในตนเอง อาทิ องค์กร A Place To Be Yourself

3.5.2 ผลกระทบต่อมิติต่างๆ ของสังคม

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจในเมืองหลวง และเมืองท่องเที่ยวบางแห่ง แนวคิดอนุรักษนิยมไม่มี อิทธิพลมากนัก ประกอบกับค่านิยมดั้งเดิมของชาว กัมพูชาในเรื่อง “การเคารพซึ่งกันและกัน” รวมถึง การที่กระทรวงการท่องเที่ยวของกัมพูชามีทัศนคติเชิง

บวกต่อความหลากหลายทางเพศและต่อยอดให้กลายเป็นโอกาส ดังจะเห็นได้จาก ในปี 2011 อธิบดีกรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวประกาศว่า “แคมเปญส่งเสริม การท่องเที่ยวของกลุ่ม LGBT ในกัมพูชา ไม่ถือเป็น ปัญหา หากไม่มีการละเมิดประเพณีของกัมพูชา และทางกระทรวงไม่มีนโยบายที่เลือกปฏิบัติว่า ด้วยเหตุแห่งเพศ ชาติพันธุ์ และศาสนา พวกเราจึง สนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง” และกล่าวเพิ่มเติมว่า กลุ่ม LGBTQIA+ นับเป็นกลุ่ม Niche Market ซึ่งมีอำนาจ ทางเศรษฐกิจสูงสำหรับใช้จ่ายในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของตนเอง ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้เกิดการ ท่องเที่ยวดังกล่าวขึ้นมากมาย โดยมีธุรกิจกว่า 70 แห่ง ที่เป็นธุรกิจที่เป็นมิตรกับเกย์และมีเจ้าของเป็นเกย์⁵

3.6 บรูไน

3.6.1 การเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อ เรียกร้องความเท่าเทียมและสิทธิให้กับกลุ่ม LGBTQIA+ เป็นสิ่งที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ในสังคมบรูไน เนื่องจากโดยปกติ LGBTQIA+ ชาวบรูไนต้องปกปิด อัตลักษณ์ทางเพศของตนเองและไม่แสดงออกในที่ สาธารณะเนื่องจากการกระทำที่ละเมิดต่อหลัก กฎหมายอิสลาม

⁵Soeun Say, “Kingdom court gay tourists,” The Phnom Penh Post, <https://www.phnompenhpost.com/business/kingdom-courts-gay-tourists> (accessed July 15, 2022).

4. ความเชื่อมโยงระหว่าง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ทัศนศึกษา กลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความมั่นคง

4.1 ความหมายของความมั่นคงแบบตามแบบ และไม่ตามแบบ นิยามของ “ความมั่นคง” ในปัจจุบัน ได้ถูกนิยามใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของโลก ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเริ่มนับภายหลังจากสิ้นสุดยุค สงครามเย็น (ประมาณปี พ.ศ. 2534) กล่าวคือ ในช่วง ยุคสงครามเย็น ความมั่นคงของรัฐมุ่งให้ความสำคัญไปที่ความมั่นคงทางทหารหรือการป้องกันการถูกคุกคาม จากรัฐอื่น เรียกลักษณะดังกล่าวว่า “ความมั่นคง แบบดั้งเดิม” (Traditional Security) แต่เมื่อสงคราม เย็นสิ้นสุด ความมั่นคงจึงถูกให้นิยามใหม่และเรียกว่า “ความมั่นคงไม่ตามแบบ” (Non-Traditional Security) เป็นความมั่นคงที่มุ่งให้ความสำคัญกับประเด็น ที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอด และความกินดี อยู่ดีของประชาชนและรัฐ⁶ ซึ่งมักเป็นปัญหาข้ามชาติ และต้องการความร่วมมือระหว่างประเทศในการ แก้ไขปัญหา หรือในบางนิยามก็ให้ความหมาย ว่าเป็น ขอบข่ายกว้างไกลเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ต่างๆ (Human Security)⁷ อาจกล่าวได้ว่า ความมั่นคง ไม่ตามแบบ จะตั้งคำถามกับรัฐในฐานะเป็นผู้ที่ให้ความ ปลอดภัยมั่นคง และมีมนุษย์เป็นเป้าหมาย (Ends) ในตัวเองของนโยบายความมั่นคงต่างๆ ไม่ใช่เป็นวิธี การสู่จุดมุ่งหมาย (Means)⁸

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความมั่นคงของมนุษย์ ถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากเมื่อก้าวถึงความมั่นคง ไม่ตามแบบ โดยเป็นผลจากการขับเคลื่อนโครงการ พัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่ในรายงานการ พัฒนามนุษย์ประจำปี ค.ศ. 1994 มุ่งเปลี่ยนแปลง ทิศทางของนโยบายด้านความมั่นคง มาสู่เรื่องของ ปัจเจกบุคคลภายในรัฐ ภายใต้มุมมองที่ว่า ความมั่นคง ที่แท้จริงไม่ใช่ความมั่นคงของแผ่นดิน หากแต่เป็น ความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ผู้อยู่อาศัยในแผ่นดินนั้นๆ และมีเป้าหมายคือ การสำรวจและตอบสนองความ ต้องการพื้นฐานของประชาชน นอกจากนี้ รัฐจึง จำเป็นต้องทบทวนนโยบาย ต้องลำดับความสำคัญ ของเป้าหมายใหม่ กำหนดกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่จะ ได้รับผลประโยชน์หรือได้รับการปกป้อง ต้องจัดสรร และออกแบบนโยบายทั้งด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคม ให้สอดคล้องกับความสำคัญที่กำหนดขึ้น ใหม่ด้วย

4.2 ความเชื่อมโยงระหว่างขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมกับความมั่นคง เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยต่างๆ ในแต่ละประเทศ ทั้งการเคลื่อนไหว ทางสังคม และการปฏิบัติตาม “ข้อเสนอแนะ ของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาการเลือกปฏิบัติและการกระทำที่รุนแรงต่อ บุคคลด้วยเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ” ที่ได้จัดทำ ขึ้นในปี 2011¹⁰ จะช่วยแสดงให้เห็นว่า แต่ละประเทศ ให้ความสำคัญกับความมั่นคงในรูปแบบใดเมื่อเผชิญ กับแนวคิดอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถี

⁶ ภูมิใจ เลขสุนทรการ, ปิยะนุช ปิ๋ว และศิวิชัย สิริโรจน์บริรักษ์, “แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่าง รัฐ อาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐ แห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมตอร์ระหว่างเชียงราย- หลวงน้ำ ทา-สิบสองปันนา-เชียงตุง วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ,” วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2560): 53, [HTTPS://SO04.TCI-THAIJO.ORG/INDEX.PHP/NDISJOURNAL/ARTICLE/VIEW/94837/74122](https://SO04.TCI-THAIJO.ORG/INDEX.PHP/NDISJOURNAL/ARTICLE/VIEW/94837/74122) (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2565).

⁷ Sreeparna Banerjee and Pratinashree Basu, “Strengthening Partnerships to Counter Non-Traditional Security Threats in the Indo-Pacific,” Special Report No.185 (2022): 4, <https://www.orfonline.org/research/strengthening-partnerships-to-counter-non-traditional-security-threats-in-the-indo-pacific/> (accessed 2 July, 2022).

⁸ รศ.ดร.เอก ตัญทรัพย์วัฒนา, “ความรู้พื้นฐานด้านความมั่นคง” (การบรรยายหลักสูตรความมั่นคงศึกษา (ระดับต้น) รุ่นที่ 3, ออนไลน์, 26 เมษายน 2565).

⁹ สุรชาติ บำรุงสุข, “กระบวนทัศน์ความมั่นคงใหม่: ความเปลี่ยนแปลงของทฤษฎีและกรณีประเทศไทย,” วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (2545), <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/e45cd2448835859ace9b2e1fe8a2caa3> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2565).

¹⁰ United Nations High Commissioner for Human Rights. Discriminatory laws and practices and acts of violence against individuals based on their sexual orientation and gender identity. (Geneva: OHCHR, 2011), 24-25, https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Discrimination/A.HRC.19.41_English.pdf.

ข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อการแก้ไขปัญหาคำเลือกปฏิบัติและการกระทำที่รุนแรงต่อบุคคล ว่าด้วยเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ

1. การตรวจสอบอย่างทันทีทันใดเมื่อเกิดการกระทำความรุนแรงต่อบุคคลเนื่องจากเพศวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศ ไม่ว่าจะในที่สาธารณะหรือที่ส่วนตัวโดยรัฐหรือตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐเป็นผู้กระทำ โดยจะต้องให้ผู้ที่กระทำความผิดได้รับผิดชอบ รวมถึงการสร้างระบบบันทึกข้อมูลและรายงานเหตุการณ์
2. ใช้มาตรการเพื่อป้องกันการทรามและการกระทำที่ทารุณ ไร้มนุษยธรรม หรือการกระทำที่ต่ำช้าในรูปแบบต่างๆ อันเนื่องมาจากเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ เพื่อสอบสวนอย่างละเอียดและดำเนินคดีต่อผู้ที่กระทำความผิด
3. ทำให้มั่นใจว่า ไม่มีประชาชนคนใดที่ต้องหลบหนีจากการถูกฟ้องร้องจากเหตุแห่งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ
4. ยกเลิกกฎหมายที่ทำให้บุคคลเป็นอาชญากรด้วยเหตุผลของการเป็นคนรักร่วมเพศ จากการมีกิจกรรมทางเพศระหว่างเพศเดียวกันโดยสมัครใจ รวมถึง ปรับเกณฑ์อายุด้วยเช่นกันทั้งในกรณีของคนรักต่างเพศและคนรักเพศเดียวกัน ตรวจสอบให้แน่ใจว่า ไม่มีการใช้กฎหมายอาญาที่ใช้เพื่อรบกวนหรือกักขังผู้คนที่ด้วยเหตุแห่งเพศวิถี (Sexuality) หรือ อัตลักษณ์ทางเพศ และการแสดงออก รวมถึง การยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศโดยสมัครใจ
5. ออกกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติอย่างครอบคลุม ซึ่งรวมถึง การเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ และตรวจสอบให้แน่ใจว่า การต่อต้านการเลือกปฏิบัติว่าด้วยเหตุแห่งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศถูกรักษาอยู่ในข้อบังคับของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. ทำให้มั่นใจว่า ปังเจกบุคคลสามารถใช้สิทธิของตนเองในการแสดงออกซึ่งเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคมและการชุมนุม โดยสงบได้อย่างปลอดภัยปราศจากการเลือกปฏิบัติว่าด้วยเหตุแห่งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ
7. จัดการอบรมสำหรับตำรวจ เจ้าหน้าที่เรือนจำ เจ้าหน้าที่ด่านชายแดน เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย รวมถึง สนับสนุนการรณรงค์ให้ข้อมูลแก่สาธารณะและกลุ่มคนที่ต่อต้านคนรักเพศเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาคำเลือกปฏิบัติกลัวคนรักเพศเดียวกัน (Homophobia) และอาการเกลียดกลัวบุคคลข้ามเพศ (Transphobia) ตลอดจน การรณรงค์ในโรงเรียน
8. อำนวยความสะดวกในการรับรองทางกฎหมายเกี่ยวกับเพศสภาพที่บุคคลข้ามเพศต้องการอย่างแท้จริง รวมถึงเตรียมการเพื่ออนุญาตให้ออกเอกสารระบุตัวตนอีกครั้ง ที่ในครั้งนี้จะสะท้อนถึงเพศสภาพและชื่อที่บุคคลต้องการ โดยปราศจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน

4.2.1 อินโดนีเซีย

จากการที่ 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในอินโดนีเซีย ยังไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างเต็มที่หรือเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ ทำให้ต้องเน้นการเคลื่อนไหวผ่านสื่อโซเชียลมีเดียและการเคลื่อนไหวผ่านงานของกลุ่มอื่นๆ อาทิ การร่วมเคลื่อนไหวในวันแรงงานและวันสตรีสากล และ 2. การวิเคราะห์การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนฯ ที่พบว่า อินโดนีเซียสามารถบรรลุตามข้อเสนอแนะได้เพียง 2 ข้อจาก 8 ข้อ คือ (ข้อ 5) มีกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติ แต่เป็นไปอย่างจำกัดหรือปกป้องในบางประเด็นเท่านั้น และ(ข้อ 8) มีกฎหมายที่อนุญาตให้บุคคลข้ามเพศ (Transgender) สามารถเปลี่ยนเพศในทางกฎหมายได้ ภายหลังจากที่มีการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว ทั้งนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบอีก

1 ประเด็น คือ (ข้อ 4) ที่ว่าด้วยการให้ยกเลิกกฎหมายที่ทำให้บุคคลเป็นอาชญากรด้วยการมีกิจกรรมทางเพศระหว่างเพศเดียวกัน ซึ่งตรงข้ามกับในปัจจุบันที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำลังแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา (RKUHP) ที่คาดว่า อาจมีเนื้อหาสร้างบทลงโทษต่อความสัมพันธ์โดยสมัครใจของคนรักเพศเดียวกัน แม้ในเนื้อความจะไม่กล่าวถึง LGBTQIA+ โดยตรง แต่กลับมีเนื้อความที่กล่าวถึงการคุกคามต่อการประพฤติกฎที่ถูกละเมิดของครอบครัวและการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน รวมถึง การที่อินโดนีเซียเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมืออิสลาม (OIC) ซึ่งมีจุดยืนที่ไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศและถือเป็นพันธะกรณีประเทศสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามแนวทางร่วมกัน ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นว่า อินโดนีเซียยังละเลยต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนบางกลุ่ม

4.2.2 มาเลเซีย

จากการที่ 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในมาเลเซียเน้นเคลื่อนไหวทางสื่อโซเชียลมีเดียด้วยการสร้างแฮชแท็กเพื่อสนับสนุนประเด็นต่างๆ เช่น เสรีภาพในความรักและเสรีภาพในการแสดงออกตามเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ 2. การวิเคราะห์การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนฯ พบว่า มาเลเซียไม่สามารถบรรลุตามข้อเสนอแนะได้แม้แต่ข้อเดียว และ 3. จากนโยบายด้านความมั่นคงของมาเลเซีย ที่จัดทำโดยสภาความมั่นคงของมาเลเซีย ได้ระบุว่า “ประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อความเปราะบางต่อความเป็นเอกภาพของชาติ (Fragility of National Unity) ได้แก่ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรม ซึ่งมักถูกเผยแพร่อย่างเสรีทางโซเชียลมีเดีย กลายเป็นที่มาของความขัดแย้งภายในสังคม และขัดขวางการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและความก้าวหน้าของสังคม” ประกอบกับ ค่านิยมของมาเลเซียที่มีทั้งสิ้น 9 ประการ โดยในส่วนของค่านิยมหลักที่ 3 เรื่อง การบูรณาการแห่งชาติ (Core Value 3 : National Integration) ที่สรุปได้ว่า มาเลเซียเป็นสังคมพหุชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนา การบูรณาการแห่งชาติจึงเป็นแกนหลักในการสร้างความมั่นคงของชาติ ผ่านการเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนที่จะต้องเข้าใจกัน ยอมรับความแตกต่าง และเคารพสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ” แสดงให้เห็นว่า มาเลเซียให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับเอกภาพของชาติผ่านการไม่สร้างความขัดแย้งอันมีสาเหตุมาจากความแตกต่าง และจะยอมรับความแตกต่างเมื่อไม่ขัดต่อการตีความตามหลักศาสนาอิสลาม จึงทำให้อาจละเลยต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนบางกลุ่มในประเทศ จึงกล่าวได้ว่า มาเลเซียมุ่งเน้นความมั่นคงแบบดั้งเดิม ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐผ่านการรักษาความสงบในสังคม

4.2.3 บรูไน

จากการที่ 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในบรูไน ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากบรูไนเป็นรัฐศาสนาที่ใช้กฎหมายชารีอะห์ในการปกครองประเทศ กลุ่มเพศหลากหลายเป็นสิ่งต้องห้ามตามการตีความของหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งหมายถึง ขัดกับบรรทัดฐานของสังคม ประกอบกับประเทศมีการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับต่ำที่ผู้นำรัฐมักรวบอำนาจการปกครอง ส่งผลให้การเมืองภาคประชาชนที่หมายรวมถึง การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อร่วมกำหนดนโยบายหรือเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมของตนเองโดยเฉพาะในประเด็นที่ไม่ได้รับความนิยมในสังคม จึงเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยเกิดขึ้นและไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐ¹¹ และ 2. การวิเคราะห์การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนฯ พบว่า บรูไนไม่สามารถบรรลุตามข้อเสนอแนะได้แม้แต่ข้อเดียว ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นว่า บรูไนละเลยต่อสิทธิมนุษยชนตามหลักของความมั่นคงของมนุษย์

4.2.4 กัมพูชา

จากการที่ 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในกัมพูชาสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่องในการให้ความรู้หรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับเพศหลากหลายและอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่อิงกับหลักชีววิทยาในการกำหนดเพศ และการจัดงาน Pride ในบางจังหวัดเป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงความหลากหลายทางเพศ และ 2. การวิเคราะห์การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนฯ พบว่า กัมพูชาสามารถบรรลุตามข้อเสนอแนะได้ 4 ข้อจาก 8 ข้อ คือ (ข้อ 4) ไม่มีกฎหมายห้ามกิจกรรมทางเพศระหว่างเพศเดียวกัน ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ของประเทศมาตั้งแต่ต้น (ข้อ 5) มีการออกกฎหมาย

¹¹Refworld, “Freedom in the World 2018 – Brunei,” Refworld, <https://freedomhouse.org/country/brunei/freedom-world/2018> (Assessed Date).

ต่อต้านการเลือกปฏิบัติ (ข้อ 6) กลุ่มเพศหลากหลาย มีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์และเพศวิถี และ (ข้อ 7) รัฐบาล ภาคประชาสังคมและกลุ่ม LGBTQIA+ ได้ร่วมกันส่งเสริมการตระหนักรู้ของ สาธารณะและการยอมรับกลุ่มหลากหลายทางเพศ โดยกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชนและการกีฬาได้ออกแบบหลักสูตรใหม่เกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีอย่างครอบคลุม ทั้งความเท่าเทียมทางเพศ กรอบความคิดแบบ SOGIESC และสิทธิ ทั้งนี้ ถือว่ากัมพูชามีการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะดังกล่าวมากกว่าหลายประเทศในอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม สมาคม เลสเบียน เกย์ ทรานส์ และอินเตอร์เซ็กส์ ภูมิภาคเอเชีย (ILGA) ยังคงเห็นว่า “รัฐบาลกัมพูชายังไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่าง มากพอในกระบวนการการปฏิรูปกฎหมาย” ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า กัมพูชา มีพัฒนาการในระดับหนึ่งหรือให้ความสำคัญกับความมั่นคงไม่ตามแบบ โดยเฉพาะ เรื่องสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเพศหลากหลาย

4.2.5 เวียดนาม

จากการที่ 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเวียดนามที่มีการเคลื่อนไหวอย่างควบคู่กันไปทั้งการเคลื่อนไหวผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย การจัดงานเสวนาวิชาการ และการจัดงาน Pride เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงความหลากหลายทางเพศและสิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้สิทธิมนุษยชนใน 30 กว่าจังหวัดทั่วประเทศ อีกทั้ง ช่องโทรทัศน์ของรัฐบาลยังได้ร่วมถ่ายทอดงาน Viet Pride สะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนของรัฐบาล ซึ่งต่างจากบางประเทศที่ห้ามการออกอากาศเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่ม LGBTQIA+ และ 2. การวิเคราะห์การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนฯ พบว่า เวียดนามสามารถบรรลุตามข้อเสนอแนะได้ 3 ข้อจาก 8 ข้อ คือ (ข้อ 4) ไม่มีกฎหมายห้ามกิจกรรมทางเพศระหว่างเพศเดียวกัน (ข้อ 5) มีการ

ออกกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติ และ (ข้อ 8) มีกฎหมายที่อนุญาตให้สามารถเปลี่ยนแปลงเพศสภาพได้ ตั้งแต่ในปี 2017 นอกจากนี้ ในปี 2015 เวียดนามมีการอนุญาตให้คนรักเพศเดียวกันสามารถแต่งงานกันได้ แต่ยังคงไม่ได้รับการจดทะเบียนหรือสิทธิต่างๆ เหมือนคู่สมรสต่างเพศ ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นได้ว่า เวียดนามให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์ในมิติของการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนในระดับหนึ่ง

4.2.4 สิงคโปร์

จากการที่ 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในสิงคโปร์มักให้ความสำคัญไปที่บทบาทของงาน Pink Dot ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี 2009 เพื่อขับเค้นความเท่าเทียมในสิทธิและเสรีภาพในความรัก รวมไปถึงการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อโซเชียลมีเดีย ได้สร้างความตระหนักถึงความหลากหลายทางเพศให้กับรัฐบาลและประชาชนเพิ่มขึ้น 2. การวิเคราะห์การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนฯ พบว่า สิงคโปร์สามารถบรรลุตามข้อเสนอแนะได้เพียง 1 ข้อจาก 8 ข้อ คือ (ข้อ 8) มีกฎหมายที่อนุญาตให้บุคคลข้ามเพศ (Transgender) สามารถเปลี่ยนเพศในทางกฎหมายได้ ภายหลังจากที่มีการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว ทั้งนี้ อาชีววิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้สิงคโปร์มีการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในระดับที่ต่ำมากได้ว่า สิงคโปร์ถูกปกครองด้วยอำนาจนิยมจากพรรคกิจประชา (PAP) มาตลอดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งประเทศ ซึ่งพรรคกิจประชาตั้งแต่สมัยที่นายลี กวน ยู ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับ แนวคิดการรักษาสมดุลประชากรและระบบครอบครัว ในฐานะที่เป็นหน่วยย่อยทางสังคม ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงและความสามารถในการแข่งขันของสิงคโปร์ในอนาคต¹³ สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการเกิดของประชากร เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาสิงคโปร์มีอัตรา

¹²SOGIESC คือ หลักในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ประกอบด้วย รสนิยมทางเพศ (Sexual Orientation) อัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) การแสดงออกทางเพศภาวะ (Gender Expression) และเพศสรีระ (Sex Characteristic)

¹³ศุภรดา ด้านเชิดชูเกียรติ, “ความเป็นแม่และการเมืองเรื่องเพศสภาพในสิงคโปร์ระหว่างปี 1959 ถึงทศวรรษ 1980,” วารสารประวัติศาสตร์ (2562):

¹³2, <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOH/article/view/10758/9784> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2565).

การเจริญพันธุ์ที่ลดต่ำกว่าระดับมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง นโยบายที่ออกมาจึงเป็นไปได้เพื่อรักษาจำนวนพลเมืองให้เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายในการเป็น “ศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก (Hub of the Global Economy)” นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยของสิงคโปร์ ยังได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศว่า ประกอบไปด้วย การต่อต้านการก่อการร้าย การต่อต้านการจารกรรม การดำรงไว้ซึ่งความปรองดองทางชาติพันธุ์และศาสนา และการป้องกันการแทรกแซงจากต่างชาติ

ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นได้ว่า สิงคโปร์ไม่อาจจะให้ความสำคัญกับความมั่นคงไม่ตามแบบในมิติสิทธิมนุษยชนได้อย่างเต็มที่หรือเป็นลำดับแรก เนื่องจากคำนึงถึงมิติของกำลังคนในการพัฒนาประเทศ เพราะประเทศมีทรัพยากรธรรมชาติอย่างจำกัด ทรัพยากรบุคคลจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญ และสิงคโปร์จะระมัดระวังหรือขับเคี่ยวความหลากหลายทางเพศอย่างค่อยเป็นค่อยไปบนพื้นฐานของการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง

5. แนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันเป็นผลจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีศึกษา LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หมายถึง กระบวนการซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ระบบสังคม เมื่อมีความคิดใหม่ที่ถูกระดมความคิดกันขึ้นมา มีการแพร่กระจายออกไปและได้รับการยอมรับหรือไม่ยอมรับ จนนำไปสู่การเกิดผลกระทบต่อสังคม นั่นจึงหมายถึงว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เกิดขึ้นแล้ว ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจให้คุณประโยชน์หรือให้โทษก็ได้

จากการศึกษาเกี่ยวกับ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ในเวียดนาม กัมพูชา ไทย สิงคโปร์ อินโดนีเซียและมาเลเซีย เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับกลาง เนื่องจากเกิดผลในวงกว้างระดับหนึ่งแต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงองค์การโดยรวมและการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปต่อมิติทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สำหรับบรูไนพบว่า ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเลย เนื่องจากไม่พบการเปลี่ยนแปลงต่อประเด็นใดและพื้นที่แห่งใดของสังคม

นอกจากนี้ หากพิจารณาเรื่องของ แนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากภาครัฐของประเทศนั้นๆ อันเป็นผลจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม LGBTQIA+ พบว่ามีความหลากหลายขึ้นอยู่กับจารีต แนวคิดหรือผลประโยชน์ของแต่ละประเทศยึดถือ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ได้ดังต่อไปนี้

5.1 แนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในเชิงสนับสนุนต่อมิติเศรษฐกิจ

โดยกรณีที่พบการเลือกใช้แนวทางนี้ มักจะเชื่อมโยงกับด้านเศรษฐกิจ คือ เมื่อการเคลื่อนไหวทางสังคมก่อให้เกิดการตื่นตัวของภาคการท่องเที่ยว ประกอบกับความหลากหลายทางเพศไม่ใช่สิ่งที่ขัดกับบรรทัดฐานของสังคม รัฐบาลสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นด้วยการไม่ขัดขวางวิจาร์ณในเชิงบวก และมุ่งพิจารณาถึงโอกาสที่จะเกิดขึ้น อาทิ กลุ่ม Niche Market จะเพิ่มโอกาสให้กับผู้ประกอบการในแง่ของตลาดที่มีคู่แข่งน้อยกว่าตลาดขนาดใหญ่ (Mass Market) สร้างกลุ่มลูกค้าที่มีความภักดีได้ และช่วยให้ทำข้อเสนอทางการตลาดในรูปแบบเฉพาะได้

5.2 แนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในเชิงให้พื้นที่เสรีภาพในการพูดและแสดงออก

โดยกรณีที่พบการใช้แนวทางนี้อย่างเด่นชัดคือ สิงคโปร์ กล่าวคือ มีการสร้างพื้นที่ตรงกลางให้ประชาชนมีเสรีภาพในการพูดและแสดงออกอย่างเต็มที่ คือ สวนสาธารณะฮงลิ้ม หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม “Speakers’ Corner” ที่เป็นพื้นที่สร้างมาตั้งแต่ปี 2000 เพื่อให้จัดชุมนุมประท้วง อภิปราย และจัดการแสดงได้โดยไม่ต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

5.3 แนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในเชิงยอมรับความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม

โดยในกรณีที่พบการเลือกใช้นโยบายนี้คือ สิงคโปร์ โดยรัฐมนตรีกระทรวงกฎหมายและกระทรวงมหาดไทยของสิงคโปร์ในปัจจุบัน ได้หยิบยกประเด็นความหลากหลายทางเพศที่กำลังถูกขับเคลื่อนในสังคมเข้าสู่การประชุมรัฐสภาในปี 2022 โดยให้เหตุผลว่า นโยบายและกฎหมายควรต้องปรับเปลี่ยนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมบนพื้นฐานของการสร้างสมดุลระหว่างมุมมองที่แตกต่าง

6. ข้อเสนอแนะ (เชิงนโยบายหรือเชิงปฏิบัติการ)

6.1 การนำแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมาปรับใช้ควบคู่กับการมีพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายสาธารณะได้อย่างเต็มที่ เพื่อทำให้กระบวนการออกนโยบายและได้ตัวนโยบายที่เป็นตัวแทนของการตัดสินใจของประชาชนทุกกลุ่มอย่างครอบคลุม โดยภาครัฐจำเป็นต้องตอบสนองต่อกิจกรรมภายใต้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ด้วยการนำข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นที่ได้จากภาคประชาชน มาเป็นข้อพิจารณาและอาจนำไปสู่การออกนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการนั้นๆ ทั้งนี้ ในกระบวนการดำเนินการจะต้องรักษาความสมดุลระหว่างความคิดเห็นที่แตกต่างกันควบคู่กันไปและหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำลายต่อความมั่นคงของบรรทัดฐานดั้งเดิมและความคาดหวังของสังคม

6.2 การบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนฯ ปี 2566 – 2570 ตามนโยบายและแผนความมั่นคงที่ 1 การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติที่ว่าด้วยการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของคนในชาติอย่างสันติ และเคารพในความแตกต่างหลากหลายบนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะ ศาสนา เพศ เพศสภาพ และเพศวิถี ฯลฯ โดยใช้แนวทางสันติวิธี ประกอบด้วยการยอมรับการคงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม การศึกษาเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการสานเสวนา

6.3 การพิจารณาการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น อาทิ หากประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมประเด็นนั้นๆ ไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อบรรทัดฐานของสังคม อาจพิจารณามองให้เป็นโอกาสในการต่อยอด อาทิ กระแสความหลากหลายทางเพศหรือเพศวิถี สามารถนำมาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเวลานี้ที่เอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่ได้เปิดกว้างทางเพศมากเท่าที่ควร ดังนั้น ประเทศใดที่สามารถสร้างการยอมรับความหลากหลายทางเพศบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนได้ก่อน ก็ย่อมหมายถึงการช่วงชิงความได้เปรียบและดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภท Niche Market ตลอดจน ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในด้านการเคารพสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็ผลดีต่อการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักลงทุนต่างประเทศที่ผ่านการมีเสถียรภาพภายในประเทศ

บรรณานุกรม

- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และสรินทร์ เกรย์. “ถอดบทเรียนนโยบายประชากรประเทศสิงคโปร์เพื่อการพัฒนาประเทศไทย.” Researchcafe. <https://researchcafe.org/thailand-development/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2565).
- ภูมิใจ เลขสุนทรากกร, ปิยะนุช ปิ๋ว และศิวลิย์ สิริโรจน์บริรักษ์. “แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐ แห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเชียงราย-หลวงน้ำทา-สิบสองปันนา-เชียงตุง วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.” วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2560) : 53, <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ndsijournal/article/view/94837/74122> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2565).
- รศ.ดร.เอก ตังทรัพย์วัฒนา. “ความรู้พื้นฐานด้านความมั่นคง” (การบรรยายหลักสูตรความมั่นคงศึกษา (ระดับต้น) รุ่นที่ 3, ออนไลน์, 26 เมษายน 2565).
- ศุภรดา ด้านเชิดชูเกียรติ. “ความเป็นแม่และการเมืองเรื่องเพศสภาพในสิงคโปร์ระหว่างปี 1959 ถึงทศวรรษ 1980.” วารสารประวัติศาสตร์ (2562): 132, <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOH/article/view/10758/9784> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2565).
- สุรชาติ บำรุงสุข. “กระบวนการทัศนความมั่นคงใหม่: ความเปลี่ยนแปลงของทฤษฎีและกรณีประเทศไทย.” วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (2545): 238, <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/e45cd2448835859ace9b2e1fe8a2caa3> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2565).
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. “Social movement คืออะไร ทำไมถึงสำคัญ.” Amnesty. <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/47/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2565).
- รอบโลก by กรุณา บัวคำศรี. (ผู้สร้าง), (2565). ความโดดเดี่ยวอันแสนยาวนาน : ชีวิต LGBT ในมาเลเซีย [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=q339YSwp0Os&t=593s> Aengus Carroll. State Sponsored Homophobia report. Geneva: ILGA, May 2016. https://ilga.org/downloads/02_ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2016_ENG_WEB_150516.pdf.
- Dean Willams. “Opening up to gay tourists.” The Phnom Penh Post. <https://www.phnompenhpost.com/siem-reap-insider/opening-gay-tourists> (accessed July 10, 2022).
- National Security Council of Malaysia. National Security Policy. n.p., n.d.. https://www.mkn.gov.my/web/wp-content/uploads/sites/3/2019/08/English-National_Security_Policy.pdf.
- Refworld. “Freedom in the World 2018 – Brunei.” Refworld. <https://freedomhouse.org/country/brunei/freedom-world/2018> (accessed August 1, 2022).
- Soeun Say. “Kingdom court gay tourists.” The Phnom Penh Post. <https://www.phnompenhpost.com/business/kingdom-courts-gay-tourists> (accessed July 15, 2022).
- Sreeparna Banerjee and Pratinashree Basu. “Strengthening Partnerships to Counter Non-Traditional Security Threats in the Indo-Pacific.” Special Report No.185 (2022): 4, <https://www.orfonline.org/research/strengthening-partnerships-to-counter-non-traditional-security-threats-in-the-indo-pacific/> (accessed 2 July, 2022).
- United Nations High Commissioner for Human Rights. Discriminatory laws and practices and acts of violence against individuals based on their sexual orientation and gender identity. Geneva: OHCHR, 2011. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Discrimination/A.HRC.1_9.41_English.pdf.